

FARNÍ INFORMÁTOR

3. NEDĚLE VELIKONOČNÍ – 30. DUBNA 2006

Hospodine, ukaž nám svou jasnou tvář.

MODLITBA VĚŘÍCÍCH

K: Bratři a sestry, s vírou volejme k Bohu Abrahámovu, Izákovu a Jakubovu, k Bohu našich praotců, který oslavil svého služebníka Ježíše, a prosme, aby otevřel naše srdce pro porozumění Písmu i cestám své prozřetelnosti v našem životě i v dějinách světa a lidí:

L: PRO SLÁVU SVÉHO JMÉNA, BOŽE, VYSVOBOŇ NÁS.

- Za Boží Církev, aby si stále živěji uvědomovala, že je velikonočním společenstvím, zrozeným z Krista poníženého na kříži a oslaveného vzkříšením.
- Za všechny lidi, aby uvěřili, že Ježíš je Boží Syn, který se pro naši spásu stal člověkem, umřel a vstal z mrtvých.
- Za obyvatele zemí sužovaných válkami, konflikty a bezprávím, aby na těchto místech zkapených slzami, krví a beznadějí zavládl pokoj Zmrtvýchvstalého.
- Za pokřtěné, aby skrze vodu a krev, vyvěrající z probodeného boku Kristova - symboly křtu a eucharistie - obnovili milost svého znovuzrození v Duchu svatém.
- Za naše farní společenství, aby zakusilo svěžest pramenů víry.
- Za všechny zemřelé věřící, aby došli vzkříšení a života věčného.

K: Otče, vzkříšením svého Syna zaháníš všechn strach a otevíráš cestu naději; dej všem, kdo přijali Kristovo jméno, aby obnovili své smýšlení a jednání jako ti, kdo byli křtem povoláni ke zmrtvýchvstání. Prosíme o to skrze Krista našeho Pána.

L: Amen

LITURGICKÉ TEXTY 3. NEDĚLE VELIKONOČNÍ

1. ČTENÍ – SKT 3,13-15.17-19

Petr promluvil k lidu: „Bůh Abrahámův, Izákův a Jakubův, Bůh našich praotců oslavil svého služebníka Ježíše, kterého jste vy sice vydali a kterého jste se zřekli před Pilátem, ačkoliv on rozhodl, že ho propustí. Vy jste se zřekli Svatého a Spravedlivého, a vyprosili jste si milost pro vraha. Původce života jste dali zabít, ale Bůh ho vzkřísil z mrtvých, a my jsme toho svědky. Já ovšem vím, bratři, že jste to udělali z nevědomosti, a stejně tak i vaši přední muži. Bůh to však dopustil, aby se tak splnilo, co předem oznámil ústy všech svých proroků, že jeho Pomazaný musí trpět. Obráťte se tedy a dejte se na pokání, aby vaše hříchy byly zahlazeny.“

ŽALM 4

Bože, zastánce mého práva, vyslechni mě, když volám, – tys mě v soužení vysvobodil, – smiluj se nade mnou a slyš mou prosbu! Pamatujte: Hospodin vyznamenává svého svatého; – Hospodin vyslyší, když k němu zavolám. Mnoho lidí říká: „Kdo nám ukáže dobro?“ – Hospodine, ukaž nám svou jasnou tvář! Usínám klidně, sotva si lehnu, – vždyť ty sám, Hospodine, dáváš mi přebývat v bezpečí!

2. ČTENÍ – 1JAN 2,1-5a

Moje milé děti! Toto vám píšu, abyste nehřešili. Zhřeší-li však někdo, máme přímluvcu u Otce: Ježíše Krista spravedlivého. On je smírnou obětí za naše hříchy, a nejen za naše, ale i za hříchy celého světa. Podle toho víme, že jsme ho poznali, když zachováváme jeho přikázání. Kdo tvrdí: „Znám ho“, ale jeho přikázání nezachovává, je lhář a není v něm pravda. Kdo však jeho slovo zachovává, v tom je Boží láska opravdu přivedena k dokonalosti.

EVANGELIUM – LK 24,35-48

Když o tom mluvili, stál on sám uprostřed nich a řekl jim: „Pokoj vám!“ Zděsili se a ve strachu se domnívali, že vidí ducha. Řekl jim: „Proč jste rozrušení a proč vám v mysli vyvstávají pochybnosti? Podívejte se na mé ruce a na mé nohy: vždyť jsem to já sám! Dotkněte se mě a přesvědčte se: duch přece nemá maso a kosti, jak to vidíte na mně.“ A po těch slovech jim ukázal ruce a nohy. Pro samou radost však tomu pořád ještě nemohli věřit a jen se divili. Proto se jich zeptal: „Máte tady něco k jídlu?“ Podali mu kus pečené ryby. Vzal si a před nimi pojedl. Dále jim řekl: „To je smysl mých slov, která jsem k vám mluvil, když jsem ještě byl s vámi: že se musí naplnit všechno, co je o mně psáno v Mojžíšově Zákoně, v Prorocích i v Žalmech.“ Tehdy jim otevřel mysl, aby rozuměli Písmu. Řekl jim: „Tak je psáno: Kristus bude trpět a třetího dne vstane z mrtvých a v jeho jménu bude hlásáno obrácení, aby všem národům, počínajíc od Jeruzaléma, byly odpuštěny hříchy. Vy jste toho svědky.“

***Těm,
co se zanícenou oddaností hledají nové „epifanie“ krásy,
aby je v umělecké tvořivosti učinili světu darem***

(List papeže Jana Pavla II. umělcům)

„Bůh viděl, co učinil a hle, bylo to velmi dobré“ (Gen 1,31).

Umělec, obraz Boha Stvořitele
Nikdo lépe než vy, umělci, geniální tvůrcové krásy, nedokáže vnímat cosi z onoho pathosu s nímž Bůh na úsvitu stvoření patřil na dílo svých rukou. Rozechvění tohoto pocitu se nesčetněkrát zračilo v pohledech, jimiž jste vy, umělci všech dob, jati úžasem nad tajuplnou mocí tónů a slov, barev a tvarů, obdivovali dílo své inspirace, jako ozvěnu onoho tajemství stvoření, k němuž vás chtěl jistým způsobem přidružit Bůh, jediný tvůrce všehomíra.

Proto jsem měl za to, že není výstižnějších slov než ta z Geneze, jimiž bych začal svůj list adresovaný vám, s nimiž mne pojí zkušenosti sahající velmi hluboko zpět do času a které nesmazatelně poznamenaly můj život. Tímto psaním se chci vydat na cestu onoho plodného rozhovoru církve s umělci, který během dvoutisíciletých dějin nebyl nikdy přerušen a který i na prahu třetího milénia skýtá bohatou budoucnost.

Ve skutečnosti jde o dialog, který není diktován pouze historickými okolnostmi nebo účelovými důvody, nýbrž je zakořeněn v samotné podstatě jak náboženské zkušenosti, tak umělecké tvorby. Úvodní stránka Bible nám představuje Boha jako příkladný vzor každého, kdo něco tvoří: v člověku *tvůrci* se zračí obraz Stvořitele. Tento vztah je zvlášť zřetelně vystižen v polském jazyce lexikální blízkostí slov *stwórca* (stvořitel) a *twórca* (tvůrce).

Jaký je rozdíl mezi „stvořitelem“ a „tvůrcem“? Kdo *tvoří* dává samotné bytí, vytváří něco z ničeho – *ex nihilo sui et subiecti* – užívá se v latině – a to, v užším slova smyslu, je způsob vlastní pouze Všemohoucímu. *Tvůrce* naopak používá něčeho, co už existuje, dává tomu tvar a význam. Tento způsob počínání je vlastní člověku jakožto Božímu obrazu. Bible totiž poté, co konstatovala, že Bůh stvořil muže a ženu „k svému obrazu“ (srv. Gen 1,27), dodává, že jim svěřil úkol, aby si podmanili zemi (srv. Gen 1,28). Bylo to posledního dne stvoření (srv. Gen 1,28-31). V předchozích dnech, skoro jako by odměřoval rytmus kosmického vývoje, stvořil Hospodin vesmír. Nakonec stvořil člověka, nejvznešenější plod svého plánu, jemuž podrobil viditelný svět jako nezměrné pole, na němž má vyjádřit svou vynalézavost.

*Kěž dovedu naslouchat rytmu tvého srdce,
kéž dovedu vstoupit do tvého domu,
kéž dovedu navštívit posvátná místa,
kéž dovedu otvírat tiše a s úctou dveře všech domovů
ke kterým mě cesta dovede, jsme stejní a jiní.....
(Mys dobré naděje)*

Když tedy Bůh povolal člověka k životu, předal mu úkol být tvůrcem. Více než kdekoli jinde se právě v „umělecké tvořivosti“ člověk projevuje jako „Boží obraz“ a uskutečňuje tento úkol především tím, že ztvárňuje úchvatnou „hmotu“ vlastního lidství a pak i tím, že zaujímá tvůrčí panství nad vesmírem, který ho obklopuje. Božský Umělec s láskyplnou shovívavostí předává lidskému umělci jiskru své transcendentní moudrosti, a volá ho, aby sdílel jeho stvořitelskou moc. Pochopitelně jde o účast, která ponechává nedotčen nekonečný odstup mezi Stvořitelem a tvorem, jak zdůraznil kardinál Mikuláš Kuzánský: „Tvůrčí umění, jež je duši dopráno hostit, není totožné s onou podstatou umění, kterou je Bůh, nýbrž je pouze jeho sdílením a účastí na něm“¹.

Proto umělec, jakožto nejodpovědnější za svůj „dar“, je tím více veden k tomu, aby na sebe sama i na celé tvorstvo pohlížel očima, jež dokáží kontemlovat i děkovat, a pozvedal k Bohu svůj hymnus chvály. Jen tak může do hloubky pochopit sám sebe, své povolání i poslání.

Zvláštní povolání umělce

Ne všichni jsou povoláni být umělci ve specifickém slova smyslu. Podle vyjádření *Geneze* však je každému člověku svěřen úkol být tvůrcem vlastního života: v jistém smyslu z něj má učinit umělecké, mistrovské dílo.

Je důležité postihnout rozlišení, ale i spojitost těchto dvou stránek lidské činnosti. Rozlišení je zřejmé. Něco jiného je totiž dispozice, díky níž je člověk původcem svých činů a odpovědným za jejich mravní hodnotu, něčím jiným pak je dispozice, díky níž je umělcem, totiž umí jednat *podle nároků umění* a s věrností přijímá jeho specifické normy.² Proto umělec dokáže vyrábět předměty, ale to samo o sobě neříká nic o jeho morálních dispozicích. Nejde tady totiž o utváření sebe sama, o formování vlastní osobnosti, nýbrž pouze o plodné využití pracovních schopností a dát tak estetickou formu idejím, co se zrodily v myšlení.

Je-li však toto rozlišení zásadní, neméně důležité je spojení mezi těmito dvěma dispozicemi, morální a uměleckou. Vzájemně se hluboce podmiňují. Když umělec tvoří nějaké dílo, vyjadřuje ve skutečnosti sám sebe do té míry, že se jeho tvorba stává jedinečným odleskem jeho bytí, toho, *čím* je a toho *jak* tím je. V dějinách lidstva se to nesčetněkrát potvrzuje. Když umělec tvoří své mistrovské dílo, nejen je *povolává k životu*, ale jistým způsobem skrze ně *odhaluje i svou osobnost*. V umění nachází novou dimenzi a mimořádný výrazový prostředek svého duchovního růstu. Prostřednictvím

*To pýchou matky oči klopí
A muži nikdy nepochopí
Ten vyšší stupeň harmonie
Když v tobě další srdce bije
Čekáš, čekáš, čekáš se
(O zrození)*

¹ *Dialogus de ludo globi*, lib. II: Philosophisch-Theologische Schriften, Wien 1967, III, p. 332

² Morální ctnosti a mezi nimi zvláště prozíravost, umožňují subjektu jednat v souladu s kritériem morálního dobra a zla: podle *recta ratio agibilium* (správného kritéria chování). Umění se však ve filozofii definuje jako *recta ratio factibilium* (správné kritérium uskutečnění).

svých děl umělec *promlouvá a komunikuje s ostatními*. Dějiny umění proto nejsou jen historií děl, nýbrž i lidí. Umělecká díla vypovídají o svých autorech, uvádějí do poznání jejich nitra a odhalují jedinečný přínos, kterým přispěli dějinám kultury.

Umělecké povolání ve službě krásy

Známý polský básník Cyprián Norwid píše: „Krása je tu, aby nadchla k práci,/ práce je k znovuzrození³“.

Téma krásy je pro řeč o umění určující. Vystalo už ve chvíli, kdy jsem zdůraznil pohled Božího zalíbení tváří v tvář stvoření. Při konstatování, že to, co stvořil bylo dobré, Bůh viděl, že to bylo i krásné.⁴ Vztah mezi *dobrým* a *krásným* vybízí k podnětným úvahám. Krása je v jistém smyslu *viditelným výrazem dobra*, stejně jako dobro je *metafyzickou podmínkou krásy*. Správně to pochopili Řekové, kteří tím že oba pojmy sloučili, vytvořili pojem, který je oba zahrnuje: „*kalokagathia*“. Platón k tomu píše: „Moc Dobra se uchýlila do povahy Krásy“⁵.

Právě životem a konáním utváří člověk svůj vztah k bytí, k pravdě a dobru. Umělec žije s krásou v osobitém vztahu. Velmi pravdivě lze říci, že krása je povoláním, s nímž se na něj obrátil sám Stvořitel tím, že mu daroval „umělecký talent“. Jistě, i tento talent je třeba zúročit podle logiky evangelijního podobenství o hřivnách (srv. *Mt 25,14-30*).

Dotýkáme se tu podstatného bodu. Kdo v sobě pocítí tento druh božské jiskry, kterou je umělecké povolání – básníka, spisovatele, malíře, sochaře, architekta, hudebníka, herce ... - současně si uvědomuje povinnost tento talent nepromarnit, ale rozvinout ho, aby jej dal do služby bližnímu a celému lidstvu.

Umělec a obecné dobro

Společnost ve skutečnosti potřebuje umělce právě tak, jako potřebuje vědce, techniky, dělníky, odborníky, svědky víry, učitele, otce, matky, kteří by prostřednictvím nejvyšší formy umění – „umění vychovávat“ – zaručovali růst osobnosti a rozvoj společenství. V rozlehlém kulturním panoramatu každého národa mají umělci své specifické místo. Právě když při realizaci vskutku hodnotných a krásných děl poslouchají svou inspiraci, nejen obohacují kulturní dědictví každého národa a celého lidstva, ale prokazují také *kvalifikovanou sociální službu* ve prospěch obecného dobra.

Odlišné povolání každého umělce

*Když podzim stromům větve sklání
A při klekání obzor kleká
Těch cvrčků na svažité stráni
Ach Bože jen je nepolekat
Nemáme poklad v Boží bance
Nic víc jsme v světě nestačili
Než projít cestu ke studánce
A zažít jednu krásnou chvíli
(Studánka)*

³ *Promethidion*: Bogumił vv. 185-186; *Pisma wybrane*, Warszawa 1968, vol. 2, p. 216.

⁴ Výmluvně tento aspekt vyjádřil řecký překlad Septuaginty, když hebrejský výraz *tob* (dobrý), překládá *kalón* (krásný).

⁵ *Filebo*, 65 A.

vymezuje prostor jeho služby a ukazuje na úkoly, kterých se má zhostit, tvrdou *práci*, již musí podstoupit, odpovědnost, již musí čelit. Umělec, který si je toho všeho vědom, rovněž ví, že musí pracovat aniž by se nechal ovládnout hledáním pomíjivé slávy nebo honbou za snadnou popularitou, a ještě méně vypočítavostí zaměřenou na možný osobní zisk. Existuje tedy jakási etika, „spiritualita“ umělecké služby, která svým způsobem přispívá k životu a znovuzrozené národa. Právě na to chtěl patrně poukázat Cyprián Norwid svým tvrzením: „Krása je tu, aby nadchla k práci,/ práce je k znovuzrození“.

Umění před tajemstvím vtěleného Slova

Starý Zákon výslovně zakazuje zobrazovat *neviditelného a nevýslovného Boha* pomocí „tesaného či ulitého zpodobení“ (Dt 27,15), protože Bůh přesahuje veškeré hmotné ztvárnění: „Já jsem, který jsem“ (Ex 3,14). V tajemství vtělení se však stal viditelným sám Boží Syn: „Když přišla plnost času, poslal Bůh svého Syna, narozeného ze ženy“ (Gal 4,4). *Bůh se stal člověkem v Ježíši Kristu*, který se tak stal „středem, na který je třeba se odvolávat, abychom dokázali pochopit záhadu lidské existence, stvořeného světa i samotného Boha“⁶.

Toto základní zjevení „Boha-tajemství“ se dává křesťanům jako povzbuzení a výzva i v rovině umělecké tvorby. Z něho vzešel rozkvět krásy, čerpající svou mizu právě odtud, z tajemství vtělení. Tím totiž, že se Bůh stal člověkem, uvedl do dějin lidstva veškeré *evangelijní bohatství pravdy a dobra*, a s ním odhalil i novou dimenzi krásy: evangelijní poselství je jí naplněno až po okraj.

Písmo svaté se tak stalo jakýmsi „nesmírným slovníkem“ (P. Claudel) a „ikonografickým atlasem“ (M. Chagall), z něhož čerpala křesťanská kultura i umění. Samotný Starý zákon, vykládaný ve světle zákona Nového, dal poznat nevyčerpatelné proudy inspirace. Počínaje vyprávěními o stvoření, hříchu, potopě, o cyklu patriarchů, o událostech exodu, až po tolik dalších epizod a postav dějin spásy, biblický text podnítl představivost malířů, básníků, hudebníků, divadelních a filmových autorů. Jen pro příklad: postava, jakou je Job se svou palčivou a stále aktuální problematikou bolesti, nadále vzbuzuje filozofický, literární i umělecký zájem.

A co teprve říci o Novém zákoně? Od narození po Golgotu, od proměnění po zmrtvýchvstání, od zázraků po Kristovo učení až po události vyprávěné ve Skutcích apoštolů nebo

*Někdy si připadám před všemi časy
že oheň byl teprv včera objeven
Ale už zítra začne pálit
Někdy se děším i vlastní krásy
Tancem a písni ji vyháním ven
Než zrudne nebe a zčernají skály
Dnes je můj svátek kdy začínám tušit
Dnes je můj svátek kdy začínám vědět
Miluji oči které hledají
hledavé, hladivé oči
(Dávná píseň)*

⁶ Jan Pavel II., encyklika *Fides et ratio* (14 září 1998), 80: AAS 91 (1999), 67

eschatologicky naznačené v knize Zjevení; nesčetněkrát se biblické slovo stalo obrazem, hudbou, poezií, připomínajíc tak řečí umění tajemství „Slova, které se stalo tělem“.

To vše představuje v dějinách kultury rozsáhlou kapitolu víry a krásy. Odtud čerpali především věřící pro svou zkušenost modlitby a života. V dobách skrovné vzdělanosti bylo pro mnohé z nich výtvarné zpracování Bible dokonce konkrétní katechetickou pomůckou.⁷ Pro všechny však, věřící i nevěřící, umělecká díla inspirovaná Písmem, zůstávají odleskem neproniknutelného tajemství, které zahluje svět a v něm přebývá.

Plodné spojení evangelia a umění

Každá autentická umělecká intuice ve skutečnosti přesahuje to, co vnímají smysly, a tím, že proniká do reality, snaží se vysvětlit její skryté tajemství. Vyvěrá z hloubi lidské duše, kde se touha dát smysl vlastnímu životu snoubí s prchavým vjemem krásy a tajuplné jednoty věcí. Všichni umělci sdílejí zkušenost nepřekonatelného rozdílu mezi dílem svých rukou, jakkoliv zdařilým, a zářivou dokonalostí krásy vnímané v zápalu tvůrčího okamžiku: to, co dokáží vyjádřit malováním, tesáním, tvořením, není než záblesk onoho jasu, který se na okamžik zaskvěl před očima jejich ducha.

Věřící se tomu nediví: ví, že na okamžik stanul před propastnou hlubinou světla, jež má svůj původní zdroj v Bohu. Lze se snad divit tomu, že duch je tím natolik uchvácen, že se neumí vyjádřit jinak než zajíkáním? Nikdo jiný než opravdový umělec není ochoten uznat svou mez a přivlastnit si slova apoštola Pavla, podle něhož Bůh „nebydlí v chrámech, vybudovaných lidskýma rukama“, takže si „nemůžeme myslet, že božstvo se podobá něčemu, co bylo vyrobeno ze zlata, stříbra nebo kamene lidskou zručností a důmyslem“ (*Skp* 17, 24.29). Spočívá-li sama vnitřní skutečnost věcí vždy „za hranicemi“ lidské vnímavosti, oč více teprve Bůh v hlubinách svého neproniknutelného tajemství!

Jinou povahu má poznání víry: předpokládá osobní setkání s Bohem v Ježíši Kristu. I toto poznání však může čerpat z umělecké intuice. Výmluvným příkladem estetické kontemplace, která sublimuje ve víře, jsou například díla Fra Angelika. Neméně významná je v tomto ohledu i extatická *lauda*, kterou sv. František z Assisi dvakrát opakuje v *chartule* napsané poté, co na hoře Verně dostal Kristova stigmata: „Jsi krásou... Tys krása!“⁸ Svatý Bonaventura to komentuje: „V krásných věcech kontemploval Nejkrásnějšího a sledující stopy ve stvoření, všude krácel za Milovaným“⁹.

⁷ Tento pedagogický princip byl ohlášen autoritou sv. Řehoře Velikého v jednom listu z roku 599, adresovaném biskupu Serenovi v Marseille. „Malby jsou v kostele proto, aby ti, co neumějí číst a psát, alespoň tím, že se dívají na zdi, četli to, co nejsou schopni rozluštit v kodexech“: « *Epistulae*, IX, 209: CCL 140A, 1714.

⁸ *Lodi di Dio altissimo*, vv. 7 e 10: *Fonti Francescane*, n. 261. Padova 1982, p. 177.

⁹ *Legenda maior*, IX, 1: *Fonti Francescane*, n. 1162, l.c., p. 911

S podobným přístupem se setkáváme ve východní spiritualitě, kde je Kristus označován jako „Nejkrásnější ze všech smrtelníků“¹⁰. Makarius Veliký komentuje proměňující a osvobozující krásu Zmrtvýchvstalého takto: „Duše, co byla plně osvícena nevýslovnou krásou zářivé slávy Kristovy tváře, je vrchovatě naplněna Duchem svatým... je celá okem, celá světlem, celá tváří.“¹¹

Každá skutečná forma umění je svým způsobem přístupovou cestou k nehlubší skutečnosti člověka i světa. Umění jako takové představuje hodnotný přístup k horizontu víry, v němž události života nacházejí své završené vysvětlení. Právě proto evangelijní plnost pravdy nemohla nevzbudit již od počátku zájem umělců, kteří jsou svou přirozeností vnímaví ke všem projevům niterné krásy skutečnosti.

Počátky

Umění, s nímž se křesťanství ve svých počátcích setkal, bylo zralým plodem klasického světa, vyjadřovalo jeho estetická pravidla a zároveň odráželo jeho hodnoty. Víra, podobně jako v oblasti života a myšlení, vyžadovala i v oblasti umění od křesťanů rozlišování, jež nepřipouštělo přijímat toto dědictví automaticky. Umění inspirované křesťanstvím začínalo tedy ve skrytosti, úzce spjato s potřebou věřících vytvořit znamení, jimiž by se na základě Písma vyjadřovala tajemství víry a současně „symbolický kód“, podle něhož by se poznávali a identifikovali, zvláště v těžkých dobách pronásledování. Kdo by si nevzpomněl na symboly, jež byly také prvními náznaky malířského a sochařského umění? Ryba, chleby, pastýř – to vše evokovalo tajemství a takřka neznatelně se stávalo nárysem nového umění.

Když bylo Konstantinovým ediktem křesťanům dovoleno vyjadřovat se v plné svobodě, stalo se umění výsadním prostředkem projevů víry. Prostor se začal zaplňovat majestátnými bazilikami, ve kterých se přejímaly architektonické normy antického pohanství a současně se podřizovaly požadavkům nového kultu. Jak nevzpomenout alespoň starobylé baziliky sv. Petra a sv. Jana v Lateráně, zbudované nákladem samotného Konstantina? Nebo skvosty byzantského umění jako *Haghia Sophia* v Cařihradě, kterou dal postavit Justinián?

Zatímco architektura rozvrhovala posvátný prostor, potřeba kontemplovat tajemství a bezprostředně je předkládat prostým lidem vedla postupně k prvním projevům malířského a sochařského umění. Současně se rodily první náznaky umění slova a hudby, a když Augustin zahrnul mezi tolikerá témata své tvorby i spis *De musica*, stali se Hilarius, Ambrož, Prudentius, Efrém Syrský, Řehoř Naziánský, Paolino z Noly – abych uvedl alespoň několik jmen – šířiteli křesťanské poezie, dosahující často vysokých hodnot nejen teologických, ale i literárních. Jejich básnický program zúročil formy zděděné po klasicích, čerpal však z ryzí mízy evangelia, jak výmluvně poznamenal svatý básník z Noly: „Naším jediným uměním je víra a Kristus naším zpěvem.“¹² Když pak Řehoř Veliký sepsal o něco později *Antiphonarium*, položil základ pro organický rozvoj natolik originální posvátné hudby, že se po něm jmenuje. Svými inspirovanými modulacemi se gregoriánský zpěv stal po staletí typickým melodickým výrazem víry církve při liturgickém slavení posvátných tajemství. „Krásné“ se tak snoubilo s „pravdivým“, aby i cestami umění byly duše unášeny od smyslového k věčnému.

¹⁰ Enkomia z *Orthós del Santo e Grande Sabato*.

¹¹ Homílie I, 2: PG 34, 451.

¹² «At nobis ars una fides et musica Christus»: *Carmen* 20, 31: CCL 203, 144.

Na této cestě nescházely ani těžké chvíle. Právě kolem tématu ztvárnění křesťanského tajemství povstal ve starověku vyhraněný spor, který vstoupil do dějin jako „ikonoklastický boj“. Posvátné obrazy, ve zbožnosti Božího lidu tehdy již rozšířené, se staly předmětem prudkého odporu. Koncil, slavený roku 787 v Niceji, který stanovil dovolenost obrazů a jejich uctívání, byl historickou událostí nejen pro víru, nýbrž i pro samotnou kulturu. Rozhodujícím argumentem, na něž se biskupové při potlačení sporu odvolávali, bylo tajemství vtělení: jestliže Syn Boží vstoupil do světa viditelných skutečností a položil tak svým lidstvím most mezi viditelným a neviditelným, pak lze obdobně uvažovat, že zobrazení tajemství může být coby znamení používáno jako smyslově vnímatelný odkaz na tajemství. Ikona se neuctívá pro ni samotnou, ale odkazuje na to, co představuje.¹³

Středověk

Následující staletí byla svědky velkého rozvoje křesťanského umění. Na Východě i nadále vzkvétalo *ikonové umění*, vázané významnými teologickými a estetickými zásadami a podpírané přesvědčením, že *ikona je svátostí*: podobně totiž, jak je tomu u svátostí, i ona v tom či onom aspektu zpřítomňuje tajemství vtělení. Právě proto lze krásu ikony vychutnat především uvnitř chrámu se zažehnutými lampami, které září a v šeru vyvolávají nesčetné odlesky světla. Pavel Florenskij o tom píše: „Zlato – za jasného denního světla barbarské, těžké, nicotné – v blikotavém svitu lampy či svíce ožívá, neboť se třpytí nesčasným množstvím jisker, hned tu hned tam, a dává tušit jiná světla, ne pozemská, co naplňují nebeský prostor.“¹⁴

Hlediska, z nichž vycházejí umělci na Západě, jsou nejrozmanitější také v závislosti na základních postojích kulturního prostředí doby. Umělecké bohatství, které se nashromáždilo během staletí, představuje pestrý rozkvět vysoce inspirovaných posvátných děl, která i dnešního pozorovatele naplňují obdivem. V první řadě jsou to velké kultovní stavby, u nichž se funkčnost vždy snoubí s uměleckým vzletem, který se nechává inspirovat smyslem pro krásu a intuici tajemství. Zde se rodí styly dobře známé dějinám umění. Síla a prostota románského slohu, vyjádřená v katedrálách a rozlehlých opatstvích, se postupně rozvíjí do rozletu a nádhery gotiky. V těchto formách netkví jen umělcův génius, nýbrž i duch lidu. Do hry světla a stínů, do formách jednou masivních, jindy vzletných, vstoupily nepochybně úvahy stavitelské techniky, ale i napětí, vlastní zkušenosti s Bohem, „hrozným“ a „úchvatným“ tajemstvím. Jak v několika náznacích – a pro různé výrazy umění – shrnout tvůrčí moc dlouhých staletí křesťanského středověku? Veškerá kultura, byť uprostřed stále přítomných mezí lidskosti, se nechala proniknout evangeliem, a tam kde teologické myšlení dospělo k *Summě* sv. Tomáše, chrámové umění přimělo hmotu k adoraci tajemství, zatímco úchvatný básník jako Dante Alighieri skládal „posvátnou báseň,/k níž ruku přiložila nebesa i zem,“¹⁵ jak sám označil *Božskou komedii*.

Humanizmus a renezanace

Příhodné kulturní ovzduší, z něhož vyrašil mimořádný umělecký rozkvět humanizmu a renezanace, se významně odráží i ve způsobu, jakým se umělci staví k náboženskému tématu. Inspirace se samozřejmě různí právě tak jako jejich styly, alespoň u největších z

¹³ Srv. Jan Pavel II., Apošt. list. *Duodecimum saeculum* (4. prosince 1987), 8-9: *AAS* 80 (1988), 247-249.

¹⁴ *La prospettiva rovesciata ed altri scritti*, Roma 1984, p. 63.

¹⁵ *Ráj*, XXV, 1-2.

nich. Nemám však v úmyslu připomínat věci, které vy, umělci, dobře znáte. Spíše bych – když Vám píšu z tohoto apoštolského paláce, který je rovněž jednou z klenotnic mistrovských děl snad ve světě ojedinělou – se rád stal hlasem největších umělců, kteří sem vložili bohatství svého génia, často prodchnuté velkou duchovní hloubkou. Odtud mluví Michelangelo, který v Sixtinské kapli jako by shrnul drama a tajemství světa od stvoření až po poslední soud, dal tvář Bohu Otci, Kristu soudci i člověku na jeho svízelné pouti od počátků k cíli dějin. Odtud promlouvá jemný a hluboký génius Raffaellův, poukazující v jeho rozmanitých malbách, a zvláště v „Disputaci“ v Síni signatury, na tajemství

zjevení trojjediného Boha, který se v eucharistii stává společníkem člověka a vnáší světlo do otázek a očekávání lidského rozumu. Odtud, z majestátné baziliky zasvěcené knížeti apoštolů, z kolonády, která z ní vychází jako dvě paže, rozpráhlé, aby obsáhly lidstvo, mluví dále Bramante, Bernini, Borromini a Maderno – abych uvedl jen ty největší – a plasticky dávají smysl tajemství, které z církve činí

pohostinné univerzální společenství, matku a společníci na cestě každého, kdo hledá Boha. Sakrální umění našlo v tomto mimořádném celku neobyčejně mocný výraz a dosáhlo nepomíjivé estetické a současně náboženské hodnoty. Pod vlivem humanizmu, renezanace a následujících kulturních a vědeckých tendencí je stále více charakterizováno rostoucím

zájmem o člověka, svět, dějinnou skutečnost. Tato pozornost sama o sobě není pro křesťanskou víru vůbec žádným nebezpečím, neboť jejím středem je tajemství vtělení, a tedy na ocenění člověka Bohem. Dokazují to právě zmínění největší umělci. Stačí pomyslet na způsob, jakým Michelangelo vyjadřuje ve svých malbách a sochách krásu lidského těla.¹⁶

Ostatně ani v nové atmosféře posledních staletí, kdy, jak se zdá, se část společnosti stala vůči víře lhostejnou, nepřerušilo náboženské umění své putování. Toto tvrzení se ještě umocní, přeneseme-li svou pozornost od umění obrazného k velkému rozvoji, kterým právě v téže době procházela posvátná hudba, komponovaná pro potřeby liturgie nebo jsou s náboženskými tématy jen spjata. Vedle řady umělců, kteří se věnovali především této hudbě – jak nevzpomenout alespoň Piera Luigiho da Palestrinu, Orlanda di Lassa, Tomáše Luis de Victoria? Je známo, že mnoho velkých skladatelů – od Händela po Bacha, od Mozarta po

¹⁶ Srv. Jan Pavel II., *Homilie mše svaté u příležitosti zakončení restaurování Michelangelových fresek v Sixtinské kapli*, (8 dubna 1994): *Insegnamenti* 171 (1994), 899-904

Schuberta, od Beethovena po Berlioze, od Liszta po Verdiho – nám i v této oblasti zanechalo díla úžasné inspirace.

Vstříc obnovenému dialogu

Je ovšem pravdou, že vedle tohoto křesťanského humanizmu, který i nadále vytvářel významné projevy kultury a umění, se v moderní době postupně prosazovala také forma humanizmu charakterizovaná absencí Boha a často i odporem k němu. Toto klima mnohdy vedlo k určitému odstupu světa umění od světa víry, alespoň ve smyslu menšího zájmu mnoha umělců o náboženská témata.

Vy však víte, že církev si nepřestávala vysoce cenit hodnoty umění jako takového. Vždyť umění, je-li autentické, má pak i mimo své typicky náboženské výrazy niternou příbuznost se světem víry, takže dokonce i za největšího odstupu kultury od církve se právě ono stává jakýmsi mostem položeným směrem k náboženské zkušenosti. Umění jako hledání krásy, plod představivosti přesahující hranice všednosti, je svou povahou jistým druhem odkazu na tajemství. Dokonce i tehdy, když proniká nejtemnější hlubiny duše a převratné stránky zla, stává se umělec svým způsobem hlasem všeobecného očekávání vykoupení.

Je tedy pochopitelné, proč církev zvláště tíhne k dialogu s uměním a touží, aby v naší době nastalo *nové spojení s umělci*, jak si vroucně přál můj předchůdce Pavel VI. v rozechvělém proslovu k umělcům při mimořádném setkání v Sixtinské kapli 7. května 1964¹⁷. Církev od této spolupráce očekává obnovené „zjevení“ krásy pro naši dobu a vhodné odpovědi na požadavky vlastní křesťanskému společenství.

V duchu II. vatikánského koncilu

II. vatikánský koncil položil základy obnoveného vztahu mezi církví a kulturou, což mělo bezprostřední důsledky i pro svět umění. Jde o vztah ve znamení přátelství, otevřenosti a dialogu. V pastorální konstituci *Gaudium et spes* zdůraznili koncilní otcové „velký význam“ literatury a umění v životě člověka: „Snaží se vyjádřit vlastní podstatu člověka, jeho problémy a zkušenosti získané úsilím o poznání a zdokonalení sebe i světa: chtějí odhalit jeho postavení v dějinách a ve vesmíru, osvětlit jeho bídu i radosti, potřeby i schopnosti a nastínit lepší úděl člověka. Tak jsou s to povznášet lidský život, který vyjadřují mnoha různými formami podle různosti dob a zemí.“¹⁸

Na tomto základě se pak koncilní otcové na závěr koncilu obrátili k umělcům s pozdravem a výzvou: „Tento svět, v němž žijeme, potřebuje krásu, aby nepropadl zoufalství. Krása, jakož i pravda, přináší do lidských srdcí radost a je vzácným plodem, který odolává zubu času, spojuje generace a dává jim vstoupit do sdílení plného obdivu.“¹⁹ Právě v tomto duchu hluboké úcty ke kráse připomněla konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium* historické přátelství církve s uměním a když ještě specifitěji mluvila o sakrálním umění jako o „vrcholu“ náboženského umění, neváhala pokládat činnost umělců za „vznešenou službu“ – nakolik jsou jejich díla s to v sobě nějakým způsobem odrážet nekonečnou krásu Boha a k němu adresovat mysl lidí.²⁰ Také díky jejich přispění „se lépe odhaluje poznání Boha, hlásání evangelia se stává lidskému rozumu pochopitelnější“.²¹ V tomto světle nepřekvapuje tvrzení P. Marie Dominika

¹⁷ Srv. AAS 56 (1964), 438-444.

¹⁸ Č. 62.

¹⁹ *Poselství umělcům* (8 prosince 1965): AAS 58 (1966), 13.

²⁰ Srv. č. 122.

²¹ CONC. ECUM. VAT. II, pastorální konstituce o Církvi v současném světě, *Gaudium et spes*, 62.

Chenu, podle něhož by i samo dílo historika teologie bylo neúplné, kdyby nevěnoval patřičnou pozornost uměleckým dílům, jak literárním tak výtvarným, která jsou svým způsobem „nejen estetickými ilustracemi, nýbrž i opravdovými „místy“ teologického poznání (loci theologici)“.²²

Církev potřebuje umění

Aby církev mohla předávat poselství, které jí Kristus svěřil, *potřebuje umění*. Musí totiž činit pochopitelným, ba dokonce – nakolik je to možné – okouzlejícím, svět ducha, svět neviditelného, svět Boha. Musí tedy převést do slovních tvarů to, co je samo o sobě nevyslovitelné. Právě umění má zcela osobitou schopnost zachytit ten či onen aspekt poselství a převést jej do barev, tvarů, tónů, které povzbudí intuici pozorovatele či posluchače. A to vše, aniž by samo poselství ztratilo svou transcendentní hodnotu a svůj nádech tajemství.

Církev zvláště potřebuje toho, kdo by to vše dokázal zrealizovat na literární a figurativní rovině, za použití nekonečných možností obrazů a jejich symbolických výrazů. Sám Kristus ve svém kázání hojně užíval obrazů, v plném souladu s vlastním rozhodnutím, že se on sám ve vtělení stane obrazem neviditelného Boha.

Právě tak Církev potřebuje i hudebníky. Kolik sakrálních skladeb bylo během staletí vytvořeno lidmi hluboce prodchnutými smyslem pro tajemství! Nesčetní věřící živilí svou víru melodiemi, vyvěrajícími ze srdcí jiných věřících, jež se staly součástí liturgie, nebo alespoň velmi napomohly jejímu důstojnému průběhu. Ve zpěvu zakoušíme víru jako přemíru radosti, lásky, důvěryplného očekávání spásonosného zásahu Boha.

Církev potřebuje architekty, protože potřebuje prostory ke scházení křesťanského lidu a ke slavení tajemství spásy. Po úděsném ničení poslední světové války a rozmachu metropolí zaměřila nová generace architektů své síly na požadavky křesťanského kultu, čímž potvrdila inspirovanost náboženských témat vzhledem k architektonickým měřítkům naší doby. Nežrídka tak byly postaveny chrámy, které jsou současně místem modlitby i skutečnými uměleckými díly.

Potřebuje umění církev?

Církev tedy potřebuje umění. Lze také říci, že *umění potřebuje církev*? Otázka se může zdát provokativní. Je-li však chápána správně, pak má své oprávněné a hluboké opodstatnění. Umělec stále hledá skrytý smysl věcí, je trýzněn touhou dokázat vyjádřit svět nepopsatelného. Lze snad přehlédnout, jak velikým zdrojem inspirace pro něho může být onen „domov“ duše, kterým je náboženství? Není to snad právě náboženské prostředí, kde si klademe ty nejdůležitější osobní otázky a hledáme definitivní existenciální odpovědi?

Náboženské téma vskutku patří k těm, jež umělci všech dob ztvárňují nejčastěji. Církev se vždy dovolávala jejich tvůrčích schopností, aby jejich pomocí vykládala evangelijní poselství a konkrétně je uplatňovala v životě křesťanského společenství. Tato spolupráce byla zdrojem vzájemného duchovního obohacení. Nakonec z toho mělo prospěch chápání člověka, jeho autentického obrazu, jeho pravdy. Vynikl také jedinečný vztah, existující mezi uměním a křesťanským zjevením. Tím se nechce říci, že by lidský génius nenacházel povzbudivé podněty i v jiných náboženských kontextech. Stačí připomenout antické umění, zvláště řecké a římské, či stále kvetoucí umění starobylých civilizací Orientu.

²² La teologia nel XII secolo, Milano 1992, p. 9.

Pravdou však zůstává, že křesťanství díky ústřední pravdě víry o vtělení Božího Slova otevírá umělci výjimečně bohatý horizont motivů inspirace. Jak ochuzující by pro umění bylo opustit nevyčerpatelný zdroj evangelia!

Výzva k umělcům

Tímto Listem se obracím k vám, umělcům celého světa, abych vás ujistil o své úctě a přispěl k navázání plodnější spolupráce mezi uměním a církví. Vybízím vás, abyste znovu objevili hloubku duchovní a náboženské dimenze, kterou se v každé době vyznačovalo umění v jeho nejvznešenějších výrazových formách. Právě z této perspektivy apeluji na vás, umělce psaného i mluveného slova, divadla i hudby, výtvarných umění a nejmodernějších komunikačních technologií. Zvláště se obracím na vás, umělce křesťanské:

každému bych rád připomněl, že úzké spojení, které povždy existuje mezi evangeliem a uměním, je vedle funkčních požadavků i výzvou proniknout pomocí tvůrčí intuice do tajemství vtěleného Boha a zároveň i do tajemství člověka.

Každá lidská bytost je v jistém smyslu sama sobě neznámá. Ježíš Kristus nezjevuje pouze Boha, nýbrž i „plně odhaluje člověka jemu samému“.²³ V Kristu si Bůh usmířil svět. Všichni věřící jsou povoláni, aby vydávali toto svědectví; je ale na vás, muži a ženy, kteří jste svůj život zasvětili umění, abyste bohatstvím svého génia vyslovili, že v Kristu je svět vykoupen: je vykoupěn člověk, je vykoupěno lidské tělo, je vykoupěno celé stvoření, o němž svatý Pavel napsal, že „celé tvorstvo toužebně vyhlíží a čeká, kdy se zjeví sláva Božích synů“ (Řím 8, 19). Čeká na zjevení Božích synů i skrze umění a v umění. A to je váš úkol. V kontaktu s uměleckými díly lidstvo všech dob – i té dnešní – čeká, že bude osvíceno na své cestě a ve svém údělu.

Duch Stvořitel a umělecká inspirace

V církvi často zaznívá vzývání Ducha svatého: *Veni, creator Spiritus...* – „Přijď, tvůrce Duchu svatý k nám, / a navštiv myslí našich chrám, / sestup z nebeské výsosti, / duše nám naplň milostí.“²⁴

Duch svatý, „Dech“ (ruah), je ten, jehož zmiňuje už kniha Genesis: „Země byla pustá a prázdná a nad propastnou tůň byla tma. Ale nad vodami se vznášel Duch Boží“ (Gen 1, 2). Jak blízká jsou si slova „dech–spiritus, „spiratio“ a „inspiratio“! Duch je tajemným

²³ CON. ECUM. VAT. II, pastorální konstituce o Církvi v současném světě, *Gaudium et spes*, 22.

²⁴ Hmnus o nešporách Seslání Ducha svatého.

umělcem vesmíru. S vyhlídkou na třetí tisíciletí bych rád popřál všem umělcům, aby se jim dostalo hojného daru tvůrčí inspirace, z níž vyvěrá každé autentické umělecké dílo.

Drazí umělci, dobře víte, že existuje mnoho vnitřních i vnějších podnětů, které mohou inspirovat váš talent. Každá autentická inspirace však v sobě skrývá jakýsi záchvěv onoho „dechu“, kterým Duch Stvořitel již od počátku pronikal dílo stvoření. Když řídí tajemné zákony, jež ovládají vesmír, setkává se božský dech Ducha Stvořitele s lidským nadáním a podněcuje jeho tvůrčí schopnosti. Dotkne se ho jakýmsi vnitřním osvícením, spojí v jedno pohled na dobro a krásu a probudí v něm energii mysli a srdce, takže je schopen pojmut ideu a dát jí tvar uměleckého díla. Tehdy lze právem, byť jen analogicky, hovořit o „okamžicích milosti“, protože člověk má možnost udělat jakousi zkušenost Absolutna, jež ho přesahuje.

„Krása“, která zachraňuje

Na prahu již třetího tisíciletí vám všem, milovaní umělci, přeji, aby se vám dostalo zvlášť intenzivních tvůrčích inspirací. Kéž krása, kterou předáte dalším generacím, je taková, že *v nich probudí úžas*! Tváří v tvář posvátnosti života a lidské bytosti, tváří v tvář divům vesmíru, je jediným odpovídajícím postojem úžas.

Odtud, z úžasu, bude moci vyvěrat ono nadšení, o němž mluví Norwid v básni, na kterou jsem se odvolával v úvodu. Lidé dneška i zítřka potřebují tento entuziasmus, aby mohli čelit zásadním výzvám, jež se na obzoru vynořují, a odpovídat na ně. Díky entuziazmu bude lidstvo s to po každém zemdlení povstat a znovu pokračovat v cestě. V tomto smyslu bylo s hlubokou intuicí řečeno, že „krása spasí svět“²⁵.

Krása je znamením tajemství a připomínkou transcendence. Je pobídkou k vychutnání života a snění o budoucnosti. Právě proto nemůže krása stvořených věcí přinést uspokojení a vzbuzuje onu tajuplnou nostalgii po Bohu, kterou člověk zamilovaný do krásy jako byl svatý Augustin dokázal interpretovat nepřekonatelnými slovy: „Pozdě jsem si tě zamiloval, krásu tak dávnou a tak novou, pozdě jsem si tě zamiloval!“²⁶

Umělci světa, kéž vaše různorodé cesty přivádějí všechny do onoho nekonečného oceánu krásy, kde se úžas stává obdivem, opojením, nevýslovnou radostí.

Kéž vás vede a inspiruje tajemství vzkříšeného Krista, z jehož kontemplace se v těchto dnech církev raduje.

Kéž Vás provází Svatá Panna, „celá krásná“, kterou zobrazili nesčetní umělci, a o níž veliký Dante rozjímá v zářivých paprscích Ráje jako o kráse, „jež veselostí / v ostatních světců očích nepoleví“.²⁷

„Z chaosu se vzchází svět ducha!“ Z těchto slov, jež Adam Mickiewicz psal ve chvíli velkého utrpení polské vlasti²⁸, čerpám vroucí přání vám: ať vaše umění přispívá k prosazení opravdové krásy, která jako odlesk Božího Ducha promění hmotu a otevře lidského ducha vnímání věčného.

Z celého srdce Vám přeji vše dobré!

Z Vatikánu, 4. dubna 1999, o slavnosti Zmrtvýchvstání Páně.

²⁵ F. DOSTOEVSKIJ, *Idiot*, P. III, cap. V, Milano 1998, p. 645.

²⁶ « Sero te amavi, pulchritudo tam antiqua et tam nova, sero te amavi! », *Confessiones* 10, 27: CCL 27,251.

²⁷ *Ráj XXXI*, 134-135.

²⁸ *Oda do młodosci*, v. 69: Wybór poezji, Wrocław 1986, vol. I, p. 63.

MÍR – DAR ZMRTVÝCHVSTALÉHO

(úvaha Jeho Eminence Tomáše kardinála Špidlíka S.I., čestného občana Pustiměře)

„Lidé věří Darwinovi, že je v přírodě věčný boj o život a přitom básní o míru a pláčí, že nemají pokoj.“ Tak kdosi charakterizoval ironicky protiklady, které obyčejně doprovázejí řečnění o míru. „Chtěli by říkat: Mír, mír a žádný mír není!“ (Jer 6,14). Tak překládá Vulgáta pesimistické Jeremiášovo kázání, ve kterém předvídá pohromy Jeruzalému.

Snad žádné téma není předmětem tolika veřejných projevů, jako právě mír. Mají ho stále na jazyku politikové, kazatelé, ozývá se v liturgii, často se čte na stránkách Bible. Který z těch významů je nejpůsobivější? Snad nejvíc se používá toho slova v protikladu s válkou. Boje mezi národy se ukončují uzavřením míru. Je to velký dar Boží. Lidé se přestanou zabíjet, neničí se města, pomalu opadá nenávist. Může se tedy začít znovu klidně pracovat, studovat, cestovat. Člověk se cítí znovu člověkem ve společenství druhých. Proto je povinnost politiků, aby předešli, nakolik to dovedou, válkám. Křesťané se modlí za „hojnost a mír v zemi“.

Ale všichni dobře vědí, že politický mír sám nemůže zaručit pokoj každému. Bojují mezi sebou i jednotlivci. Někdy se nenávidí sousedé, hašteří se příbuzní, rozbroje jsou i v rodinách. Rozváděným pak přijdou rozumní lidé domlouvat. Prosím vás, smiřte se, žijte v pokoji, nebo se vám život stane peklem! Umět žít v míru s ostatními je velké umění a předpokládá ctnost.

Ale nejsou to jenom nesváry s lidmi, které nás znepokojují. Někdy nám převrátí naruby pořádek i návštěva nejlepších přátel. Telefon, mnoho práce, korespondence, samé obyčejné denní věci a nakonec se chytáme za hlavu: Musím si život nějak uspořádat nebo někam uteču, takhle bych přišel o nervy!

Mnoho lidí skutečně někam utíká, alespoň na čas: do chaty, na cestu, odstěhují se jinam. Utíkají i první křesťanští mniši do egyptské pouště. Tam nebyla válka. Byli sami, nežili tedy v nepohodě s druhými. Spokojili se s málem jídla. Nemuseli se honit v práci. Nikdo je nerušil a nic jim nepřekázelo. Našli pokoj a mír? Na počátku měli jistě podobný zážitek jako ten, kdo se z města konečně dostal na chatu v lese: Ten klid! To se to tu dýchá! To si odpočinu! Ale jak dlouho toto nadšení trvá? Vzpomínám si na někoho, kdo přišel ke kontemplativním mnichům v italských horách. Přidělili mu poustevnu. První den hořel nadšením, druhý den se upokojil, ale za pár dní, když odjížděl, prohlásil: Zde bych se zbláznil z toho ticha a z té samoty!

Člověk tedy dřív nebo později musí udělat zkušenost, že mír a pokoj nezáleží jenom na vnějších okolnostech, že je to především vnitřní stav duše. Dá se říci, že je dvojí mír, jako je dvojí láska. Rozlišujeme *eros*, lásku, která hledá štěstí u jiných, žebrá; a naproti tomu *agapé*, lásku, která dává z plnosti svého štěstí. Bůh je láska (Jan 4,8), to znamená je *agapé*,

dávající. Podobně Kristus nehledá mír u učedníků, ale dává jim svůj mír (Jan 14,27), jako dal svou lásku.

A přece se zdá snazší dávat lásku než mír. Dobře se dá dělat i nepřítelům, ale nemohu s nimi žít v míru. Mír znamená dobrý vztah k druhému. Vztahy jsou dvojstranné. Co mě pomůže, že já chci dobře, když druhý dělá opak? A není v tom jenom zlá vůle. Vždyť život, který je boj, je celý zbudován na tom, že se jeden staví proti druhému do opozice. Jedna

rostlinka přerůstá druhou, jeden živočich požírá jiného, lidé se navzájem přetlačují a vytlačují nejenom v životě hmotném, ale i v životě ducha. I když si hrají, zápasí, alespoň na oko. Co pomůže v této situaci hlásání míru? Život je boj.

Lidé, kteří myslí realisticky, si byli této situace života na zemi vždycky vědomi. Zaujali k ní však různé stanovisko. První bychom nazvali bojovné. Je primitivní, odpovídá živočišným sklonům. Jeho princip zní: Kdo z koho! Buď budeš kladivem nebo kovádkou, tj. bij nebo budou bít tebe. Hrdinou této civilizace není “kníže míru” (srov. Iz 9,6), ale velký bojovník, podmanitel všech a všeho.

Druhá forma postojů by se mohla nazvat taktikou opevnění. Hrdina už nechce to, co patří jiným, ale nechce se ani dát dobýt od druhého. Proto si postaví hrad, opevněné město, v posledním stadiu tohoto směru dům na klíč, nebo alespoň světnici, nebo alespoň zamčený kufřík. Princip soužití pak platí: Já pán, ty pán, do mého nesmíš a já nejdu do tvého. Tzv. princip o nevměšování je dodnes hlavní mírovou zásadou. Je to mír vrtkavý, ale jediný možný. Nebo je možné i jinak?

Systémy dalekého Východu chtěly řešit problém radikálně. Vědí, že boj bude vždycky, dokud se jedinec postaví proti jiným a vůbec proti vesmíru. Nezbývá tedy, než zrušit toto protivenství, vymazat poněmáhlu svůj vzdor: neodporovat lidem, nezabíjet zvířata, jíst jenom plody, které rostliny samy dávají, zapomínat na svou individualitu a vdechovat ducha celého vesmíru. Poslední stadium pak je nirvána, úplné splynutí se vším bytím. “Kde je hrstka soli, hozená do moře?”, ptá se buddhistické rčení. A odpovídá: “Zbytečná otázka! Stala se mořem.”

Zeptáme-li se, který z těchto postojů odpovídá evangeliu, nemusíme dlouho přemýšlet, abychom odpověděli, že žádný. Proto také Kristus výslovně tvrdí, že přináší mír, který svět dát nemůže, kterého není schopen (srov. Jan 14,27). Je tu tedy mír skrze prostředníka, a to nejvyššího. Náznaky tohoto řešení životního boje vidíme i v samé přírodě. Říká se, že v rodině muž a žena se smíří v lásce. Ale opravdovým živým pojítkem této lásky je dítě.

V církvi, která se má stát velkou rodinou lidstva, se stal prostředníkem míru Syn člověka, Ježíš Kristus, který podle slov sv. Pavla “zboural přehradovou stěnu” (Ef 2,14). On přenesl mír z nebe na zem, do lidského života to, co je vlastní životu Nejvyšší Trojice. Tam se tři Osoby neztrácejí v nirvane božství. Je tam, jak říkají spekulativní teologové, vrchol opozice a současně i vrchol spojení v lásce. Je to mír, který dostává člověk s darem zmrtvýchvstání. Kdo může pochopit, pochop (srov. Mt 19,12).

ROMA – faro di civiltà e di spiritualità per il mondo intero

V pátek, 21. dubna 2006, odpoledne se papež Benedikt XVI. účastnil koncertu, který k jeho počtě uspořádalo město Řím u příležitosti 2759. výročí svého založení. Svatý Otec se po přiletu z Castelgandolfa odebral do nového Auditoria, kde jej uvítal italský prezident Carlo Azeglio Ciampi a starosta města Říma, Walter Veltroni i další civilní, náboženští i vojenští představitelé. Vskutku jedinečná chvíle, kdy za aplausu přítomných vedle sebe poprvé v dějinách zasedli na koncertu klasické hudby římský papež a prezident italské republiky.

Benedikt XVI., který má velmi rád klasickou hudbu a zvláště Mozarta, sledoval se zaujetím interpretaci jednotlivých děl v podání orchestru pod vedením ruského dirigenta Vladimíra Jurowského. V závěrečném projevu pak Svatý Otec mj. řekl:

„... Jsem velmi rád, že jsem se mohl zúčastnit představení tohoto večera, který souběh různých důvodů činí slavným a současně rodinným. Právě dnes se slaví Zrození Říma, na památku tradičního výročí založení města, historické události, která nás v mysli zavádí k počátkům města a stává se jedinečnou příležitostí k lepšímu uvědomění si poslání **Říma - být majákem civilizace a spirituality pro celý svět**. Díky setkání svých tradic a křesťanství, měl Řím v průběhu staletí mimořádné poslání, a na dále zůstává odkazem pro toliké poutníky, zaujaté bohatým uměleckým dědictvím, z velké části spjatým s křesťanskými dějinami města.

Koncert dnešního večera chce pak dále připomenout první výročí mého pontifikátu. Po smrti milovaného a nezapomenutelného Jana Pavla II., Boží prozřetelnost překvapivě, musím říct, svěřila mé pastýřské službě katolickou komunitu Říma. Jak je římský lid velkorysý, otevřený a pohostinný, jsem mohl zakusit už od prvního setkání s věřícími, shromážděnými na náměstí sv. Petra, večer 19. dubna minulého roku. I další příležitosti mi pak znovu dopřály setkat se s touto jedinečnou lidskou a duchovní vřelostí. Jak nevzpomenout například srdečná setkání s tolika lidmi, k nimž dochází každou neděli při tradiční polední modlitbě? Využívám i této příležitosti, abych ze srdce poděkoval za vřelost, kterou se cítím obklopen a kterou velmi rád opětuji.

Upřímné poděkování bych chtěl tohoto večera vyslovit všemu obyvatelstvu města, jež si přálo spojit vzpomínku na Zrození Říma s připomenutím výročí mé volby římským biskupem. Dík za toto gesto, jehož si upřímně vážím. Navíc děkuji za to, že byl zvolen hudební program vzatý z děl Mozarta, velkého skladatele, který zanechal nesmazatelné znamení v dějinách.

Na letošní rok připadá 250. výročí jeho narození a proto jsou plánovány rozmanité iniciativy na celý rok 2006, který se také právem nazývá „rokem mozartovským“. Skladby předvedené orchestrem a sborem Národní akademie sv. Cecílie, jsou dosti známými a úchvatnými díly, z nichž některá mají značný duchovní nádech. Například „Ave verum“, které se často zpívá při liturgických

slavnostech, je motettem hlubokých teologických slov a hudební doprovodem, co se dotýká srdce a vyzývá k modlitbě. Tak hudba pozvedá duši ke kontemplaci a pomáhá nám postihnout i ty nejnějnější odstíny lidského génia, v němž se zračí cosi z bezmezné krásy Stvořitele světa...“.

★
POSTPUSTIMĚŘSKÉ PUTOVÁNÍ
JEHO EMINENCE TOMÁŠE KARDINÁLA ŠPIDLÍKA S.J.
ČESTNÉHO OBČANA PUSTIMĚŘE

Návštěva kardinála Špidlíka v Pustiměři, při níž převzal první čestné občanství jednoho z nejpatnáctějších míst celého regionu, byla nepochybně událostí jakou Pustiměř nepamatuje. Putování čestného občana však pokračuje a my se v následujících řádcích vydáme ve šlépě-

jích jedné z nejpozoruhodnějších osobností současnosti, která navíc může opakovat s apoštolem národů „*Civis Romanus sum*“ (Jsem římský občan), a od 6. srpna 2005 rovněž připojit „Čestný občan pustiměřský“.

V následujícím měsíci září - 5. do 8. září – se kardinál Špidlík účastnil konference ve španělské poutním místě Santiagu de Compostela – zvaném ‘*limis terrae*’ - pořádané zdejší teologickým institutem na téma: “*La transmisión de la fe: la propuesta Christiana en la era secular*” (Předávání víry: křesťanský nabídka v sekularizovaném světě), kde

přednesl relaci s titulem: „*Vivir y orar: La oración en la existencia cristiana*” (Žít a modlit se: Modlitba v křesťanském životě). Hrob sv. Jakuba, vřelé galské přijetí, dobré jídlo, to vše dokázalo vyvážit nepohodlí „nočních bdění“ španělského pořadu zdejšího poutního místa.

V neděli 23. října se kardinál Špidlík účastnil posvěcení srbského-pravoslavného kostela sv. Cyrila a Metoděje ve slovinské Lublaně. Už 28. září převzal kardinál Špidlík od Oficia liturgických slavení Jeho Svatosti relikvie sv.

Atanázia, alexandrijského patriarchy (295-373) a autora *Života sv. Antonína*, otce východního mnišství. Srbský patriarcha Pavle, který se obřadu účastnil, neskrýval velkou radost nad přítomností kardinála, požívajícího velké vážnosti jako velkého teologa Východu a nad předáním relikvií svatého Atanázia. Přítomni byli rovněž další tři srbští metropolitě, Iovan, Gerasim a Lukanija, jakož i ljubanský katolický arcibiskup, Mons. Uran a apoštolský nuncius ve Slovinsku. Slavnostního svěcení se účastnilo kolem 5.000 věřících v čele se slovinským prezidentem Janezem Drnovšekem (obr.) a ljubanským starostou.

Po skončení liturgie, metropolita. Iovan děkoval

veřejně kardinálu Špidlíkovi za všechno čím je a co znamená nejen pro katolickou církev, ale také pro církev pravoslavnou, a jako dar mu předal křížálový kalich a paténu, vskutku výmluvné znamení touhy po plném „*communicatio in sacris*“. Nato se ujal slova kardinál Špidlík a přednesl v srbštině velmi významný a všemi přítomnými velmi oceňovaný projev. Vyšel v něm ze života a učení sv. Atanázia a zasadil jej do současné evropské situace.

Zdůraznil důležitost podobných setkání k uskutečňování poslání, které Bůh i lidé od křesťanů očekávají.

V neděli, 29. ledna slavil kardinál Špidlík mši svatou v římském kostele sv. Romana, mučedníka, při níž požehnal mozaiku v presbytáři, která je dílem římského Centra Aletti. Při mši svaté pronesl homílii, kterou v plném znění přináším v českém překladu:

Pokaždé, když je někde nějaké svaté zjevení, sbíhají se lidé, aby ho spatřili. I v kostele sv. Romana je dnes odhalení, zjevení ve formě velkého obrazu. A v kostele jsou obrazy

svaté. Proč jsou svaté? Svatý je už jejich původ. Podle legendy byly namalovány z Boží inspirace, a v některých případech dokonce andělé pomáhali umělcům dovést do konce to, co sami nebyli s to dokončit; jako je tomu v případě Madony u Nejsvatější Annunciaty ve Florencii. Ale k tomu, aby byl obraz svatý není vždy zapotřebí takového nadpřirozeného zásahu. Svatý obraz je plodem duchovního nazírání. Je zajímavé podotknout, že mezi třemi velkými monoteistickými náboženstvími používají obrazy jen křesťané. Ve starém zákoně byly obrazy v synagogách přísně zakázány. Tento zákaz převzali i muslimové.

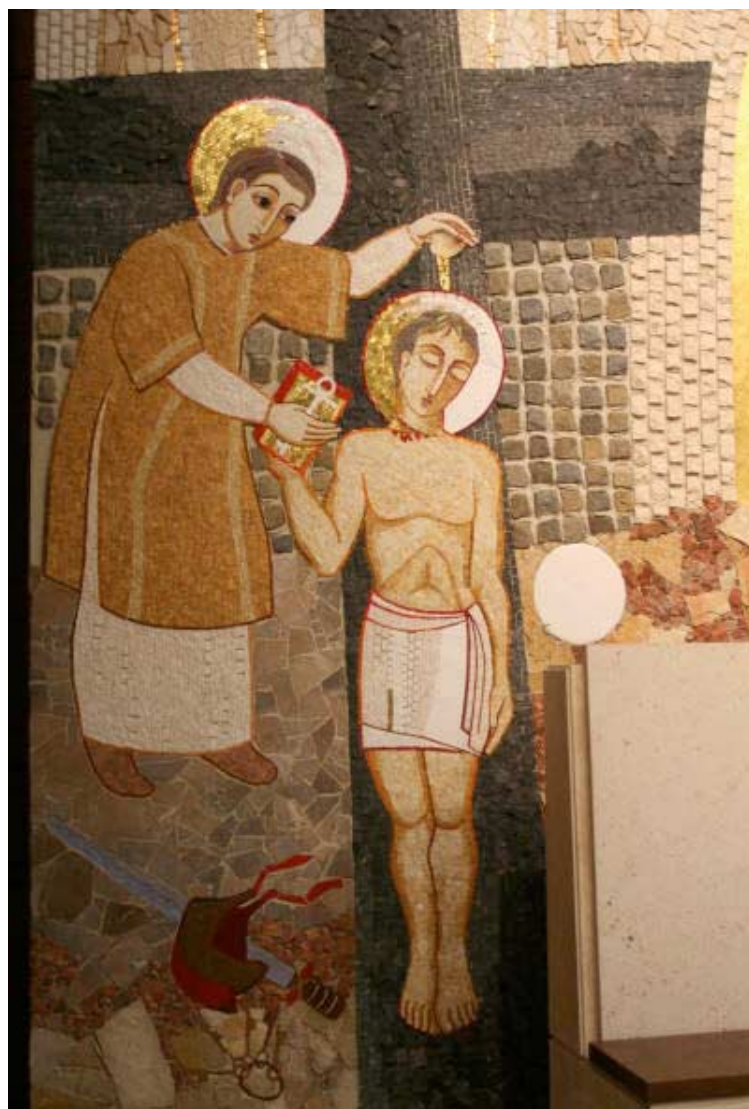
V Konstantinopoli existoval nádherný chrám Hagia Sophia (Svaté Moudrosti) pokrytý spoustou obrazů před nimiž konvertovaly národy. Po islámské okupaci města, byl chrám zabit, obrazy zmizely a stal se mešitou. Ptají se nás: jak to, že křesťané nezakazují používání obrazů? Proč nezachovávají starozákonní tradici? Odpovídáme: protože sám Bůh má svůj obraz v osobě Ježíše Krista. Evangelium totiž říká: „Kdo vidí mne, vidí Otce“.

A jak se poznává Kristus? Krista poznáváme z evangelijních vyprávění. Ale jak říká, jeden z evangelistů – sv. Lukáš, namaloval i první obraz Panny Marie.

Co se tím chce povědět? Chceme tím říct, že to, co lze vyjádřit slovy, lze vyjádřit i obrazy, a oba dva způsoby mají jistou výhodu: slovy se mluví přesněji, ale ve chvíli, kdy se jedná o božská tajemství, lépe je vyjádřit obraz, vyjádří je výstižněji.

Ale je snadné obraz pochopit? Jsou různé stupně poznání. První stupeň znamená vědět, co bylo namalováno, například moře, mořské pobřeží.

Přichází druhý stupeň: co ten obraz říká mně?

Jednou jsem v Německu viděl Neapolitána, který se rozplakal, když spatřil obraz moře. Obraz mu totiž hned probudil vzpomínky na celý předcházející život, pocity a drahé věci.

Třetím stupněm je poznání víry. Když jde o svatý obraz, dá se pochopit jen podle víry. Ateista vidí vnějšek obrazu a nezahlédne tu tajemství. Věřící spatřuje v obraze tajemství Boha, který promlouvá. Nyní v tomto pohledu popatřme na náš velký obraz v apsidě. Především, co říká? Jsme v kostele sv. Romana, a v kostelích zasvěcených svatým se vždy nachází život světce. Může být velmi rozvinutý, jako v bazilice v Assisi, kde je na freskách celý život sv. Františka. Co tady vidíme ze života sv. Romana? Jen začátek a konec, křest a oslavení v nebi. Vidíme křest. Jsou tu dvě postavy: svatý Vavřinec, který křtí a svatý Roman, který je křtěn. Ptáme se: co říkají dějiny o Romanovi? Nebyl ještě křesťanem. Byl strážcem vězení a

ve vězení byl jako vězeň svatý Vavřinec. Jeden byl pronásledovatel, druhý pronásledovaný. Ale před Božím zrakem je všechno obráceně. Bůh viděl, že chudák Roman byl vězněm svých falešných názorů, svých falešných božstev, zatímco svatý Vavřinec byl svobodný, protože měl mysl osvícenu Bohem, božskou pravdou. Přesvědčil svého vězeňského, obtíženého klíči a mečem, a pokřtil ho. Tak tomu bývá ve světě často. Jsou tu pronásledovatelé a pronásledovaní, ale v Boží mysli se vše převrací. V Božích dějinách vítězí pronásledovaní, a pronásledovatelé buď umírají nebo se obracejí. Obrácení přivádí ke křtu. Křtí se vodou. Víme, že voda je přirozeným symbolem života. Kam se dostane voda, tam je život. Už první evropský filozof, Thalés, říkal, že všechno pochází z vody a rozuměli mu především východní národy, které žily na poušti. Kde je pramen, tam je život. I biblický ráj je popsán tímto způsobem; je tam pramen, a kam dorazí voda z onoho pramene, tam je život. Ze křtu se tedy rodí život. Ale voda je symbol dvojaký, v tom smyslu, že přílišná voda ničí a kdo spadne do moře, je mrtvý. Známe dějiny Jonáše: hodí ho do moře, aby ho zahubili, ale

stane se něco neslýchaného: ona ryba, - mytologický zjev, - která ho měla spolknout, jej vyvrhne ven, stejně jako tomu bylo s Kristovým zmrtvýchvstáním. Sám Ježíš Kristus použil znamení Jonáše jako symbolu své smrti a svého vzkříšení. I smrt má vést k životu.

A to je zřejmé v symbolu křtu. Zvláště když se křtí ponořením do vody, vstupuje se do smrti, ale povstává se jako nový člověk. Proto je na mozaice vidět velký kříž: svatý Roman vstupuje do smrti a je pohřben, ale skrze smrt povstává k životu věčnému.

Uprostřed nahoře vidíme oslavení. Co je sláva? Často se sláva definuje jako „to, co dává o sobě mluvit“. Proto výraz sláva znamená „pompu“. Lidé mluví mnoho i o tom, co nic neznamena. Askéti říkají: „Nejsi větším, když tě chválí, ani menším, když tě haní“. Když však říkáme „Sláva Otci i Synu i Duchu svatému“,

svěřujeme výrazu „sláva“ něco velmi hlubokého. V hebrejštině slovo „*kabod*“, které se do latiny překládá jako „*gloria*“, znamená „to, co má váhu“, co je nedůležitější, a víme, že ta největší důležitost náleží Bohu. Ale i životu. Neboť bez života se ostatní hodnoty vytrácejí. K čemu jsou knihy, krása, okázalost, mrtvému? Tím největším je tedy život.

Vstoupit do slávy tedy znamená vejít do života věčného, jít za Kristem. Co se vidí na obraze?

Kristus, který je život věčný, bere pod svůj plášť i svatého Romana. Vidíte to! On, který se definoval „Já jsem život“, dává svatým účast na svém vlastním životě.

Nezdá se nám, že je tento Kristus až příliš oděn do bílého? To nám pomohou pochopit východní ikonografové. Když měl ikonograf, posvátný malíř, namalovat ikonu, musel se podrobit určité zkoušce, namalovat krásnou ikonu. A ikonou, kterou měl namalovat bylo Ježíšovo proměnění na hoře Tábor. Slovo „proměnění“ (transfigurace) znamená změnu tvaru, formy. Ale v jakém smyslu se Kristus proměnil? Pokud by změnil formu, jeho učedníci by ho nepoznali. Co se na hoře Tábor změnilo? Změnilo se světlo. Kristus se stal světlem a ve světle Kristově se celý svět jeví jinak. Být oslaven tedy znamená vidět svět i všechno tak, jak to vidí Kristus. A tak to dělají i svatí, kteří jsou s Ním.

V nebi je tolik svatých, ale tady vidíme dva: sv. Jana Křtitele a Pannu Marii. Svatého

Jana Křtitele lze považovat za představitele kléru, ukazuje Krista, neboť kněží mají kázat a ukazovat Krista. Panna Maria je obrazem Božího lidu, Církve. Církev dává Kristu zrodit se v tomto světě. Proto se Panna Maria dívá dolů, k oltáři, k Církvi. Taková je katecheze tohoto obrazu.

Křesťané se ale na obrazy dívají jinak než ateisté. Ateista vede obraz a dost. Křesťan však spatřuje v obraze Boha, jenž mluví. Padá proto na kolena a

odpovídá. Před posvátnými obrazy se modlí. Když Bůh mluví, proměňuje svět. Také modlitba posvěcuje všechno to, co je předmětem modlitby. Obrazy jsou svaté především proto, že se před nimi modlí. Některé se považují za zázračné, jako ten u Santa Maria Maggiore v Římě.

Jeden ruský filozof, který byl zpočátku ateistou, sledoval jednou věřící, kteří se modlili před obrazem, o němž se říkalo, že je zázračný. Zprvu ničemu nerozuměl, ale nakonec prohlásil: „tento obraz není pouhé dřevo, toto dřevo je prosyceno modlitbami věřících, tento obraz se stal místem setkání mezi mnou a Bohem. A tehdy jsem i já padl kolena“. Modlitba tedy činí obrazy svatými. A tak to budete činit i vy ve vaší farnosti, když se budete modlit před tímto obrazem a učiníte jej svatým. Na začátku se tak činí zvláštním obřadem, žehnáním svatého obrazu, a tak učiníme právě nyní církevním obřadem.

✠

Hluboké ticho chorvatského kostela sv. Jeronýma v Římě přerušilo 10. února víření bubnu. Osmero gardistů ve vznosných uniformách „Frankomanské gardy“ města Ogulinu pochodovalo k hlavnímu oltáři a stanuli po bocích s chorvatskou vlajkou i vlastním praporem. Hlavní lodí se ubíralo dlouhé procesí, procházející mezi gardisty za doprovodu zpěvů chrámového sboru sv. Marka evangelisty ze Zagabrie – „Cantores Sancti Marci“, a

za ním se ubíral velký zástup věřících ke slavení eucharistie v den liturgické památky hrdinného pastýře chorvatské Církve, pronásledovaného komunistickým režimem blahoslaveného kardinála Aloizije Stepinace - u příležitosti 46. výročí jeho smrti.

Mons. Jure Bohdan, rektor chorvatské papežské koleje sv. Jeronýma mluvil o této koncelebraci jako o „dani vděčnosti vynikajícímu pastýři chorvatské Církve, který svým hrdinským svědectvím a nezlomnou vírou Stolci sv. Petra ukázal mučednictví Církve pronásledované komunistickým režimem“.

Kardinál Špidlík, který eucharistii předsedal, v homílii zdůraznil, že „Eucharistická liturgie je *anamnezí*, vzpomínkou na velké Boží činy. Slavnosti primitivních národů připomínaly rytmus solárního roku; zatímco Židé slavili památku velkých Božích zásahů ve prospěch jejich národa, počínaje od Abraháma a pokračujíc dál v celých posvátných dějinách. Křesťané převzali židovskou bohoslužbu, aby tak děkovali Bohu za jeho dobrodiní. V řečtině se toto poděkování překládá slovem *eucharistoumen*, *Eucharistie*.

Křesťané, namísto toho, aby si připomínali všechny Boží intervence v minulosti, se soustředili na události narození, smrti, zmrtvýchvstání a nanebevstoupení Ježíše Krista. Potom se postupně začínají připomínat i *mirabilia* (obdivuhodné činy) života Kristových učedníků a svatých, kteří jsou jmenováni v liturgiích a klasifikováni podle řádu důležitosti: apoštolové, mučedníci, mniši a biskupové. V životě biskupů se klade důraz na jejich povolání, pocházející od Boha: „povolání – řekl

kardinál – vzbuzuje velké vědomí odpovědnosti. Když čteme paměti bl. Aloizije, jsme uchváteni právě tímto aspektem. V rostoucích

obtížích projevil svou ochotu zřít se čehokoli, zůstal však pevně přesvědčen o své povinnosti být věrným pastýřem, který nemůže opustit své stádo ze strachu před vlky“. Ve starobylých životopisech se ukazuje že „svatost biskupů pokračuje v askezi mnichů“. Snadno se

to dá doložit ve středověku, kdy jeden mnich byl jmenován biskupem, a přesto zůstal věrný mnišským návykům. „Ten, jenž byl povolán k velké církevní důstojnosti, je před Bohem jako každý jiný křesťan a to dokazuje tím, že se spokojí s prostým životem. Náš blahoslavený Aloizius měl příležitost jej provozovat ve své izolaci a snášel situaci s příkladným vnitřním pokojem, stejně jako všichni prostí křesťané. Paměti, které se uchovaly z doby jeho věznění jsou z tohoto pohledu povzbudivou četbou“.

Nato kardinál Špidlík zdůraznil povolání biskupa ke službě uvnitř Církve, organizování struktur, budování škol, a také vlivu na kulturní život země. Identita chorvatské Církve byla dílem bl. Stepinace posílena: „Aby tuto důstojnost uchovali, cítili se vázáni bránit víru proti herezím ... Základní herezí naší doby je materialismus. Jestliže materialistický duch ztěžuje ve svobodných demokraciích křesťanský život, je tím krutější, pokud diktátorsky panuje. Příklad toho máme právě v životě blahoslaveného Aloizije“.

Totalitní vlády materialistické inspirace se snaží ospravedlnit své jednání dodávaje, že to odpovídá mentalitě národa, od něhož je Církev vzdálena. Tento argument sloužil jako zásadní žaloba proti arcibiskupu Stepinacovi, který byl označen a odsouzen jako nepřítel

lidu. V takové situaci se svědectví víry soustřeďuje ve svědectví, že lid, v pravém slova smyslu, je Boží lid a v nebezpečnostech čeká záštitu právě u Církve. Protivníci se snaží Církev rozdělit. „V životě našeho blahoslaveného můžeme dobře sledovat tento boj a vidíme například, jak s rozhodností a současně s klidem duše dokázal naplňovat své povolání v obraně lidských hodnot spolu s věrností papeži a jednotě Církve.

Kardinál zdůraznil, že i přesto, že čas pomíjí, „nepomíjí lidé, kteří konali dobro, protože tyto jsou věčné“. „Katolická víra nás učí, že svatí se liší od profánních vzorů i v dalším aspektu. Svatí nejsou mrtvými příklady, mrtvými obrazy. Jsou živí, modlí se a přimlouvají se v nebi za ty, kdo ještě zápasí na zemi. Tak i Aloizije Stepinac.

SPOLEČENSTVÍ V ČASE: TRADICE

/promluva Benedikta XVI. při středeční generální audienci, 26. dubna 2006 na náměstí sv. Petra/

Drazí bratři a sestry,
Děkuji za vaši náklonnost! V nové sérii katechezí, které jsem nedávno začal, se snažíme porozumět původnímu záměru s Církví, jak jej chtěl Pán, abychom tak lépe pochopili i naše místo, náš křesťanský život ve velkém společenství Církve. Dosud jsem pochopili, že církevní společenství je podněcováno a podporováno Duchem svatým, chráněno a rozvíjeno apoštolskou službou. Toto

společenství, které nazýváme Církví, se nevztahuje pouze na všechny věřící určitého historického okamžiku, nýbrž zaujímá i všechny doby a všechna pokolení. Máme tedy dvojí všeobecnost (univerzalitu): všeobecnost synchronní – jsme spojeni se všemi věřícími ve všech částech světa – a také všeobecnost takřikajíc diachronní, totiž náleží nám všechny časy, věřící minulosti i věřící budoucnosti s námi vytvářejí jedno velké společenství. Duch svatý se jeví jako garant aktivní přítomnosti tajemství v dějinách, jako Ten, jenž zajišťuje jeho uskutečňování v průběhu staletí. Zkušenost Zmrtvýchvstalého, jakou udělalo apoštolské společenství na počátku Církve mohou díky Paraklétovi (Utěšiteli) prožívat následující generace jakožto předávanou a uskutečňovanou ve víře, v kultu a ve společenství Božího lidu, putujícího v čase. A tak i my nyní, v čase velikonočním, prožíváme setkání se Zmrtvýchvstalým nejen jako záležitost minulosti, nýbrž v přítomném společenství víry, liturgie a života Církve. V tomto předávání dober spásy, jež v síle Ducha činí křesťanské společenství stálým uskutečňováním prvotního společenství, spočívá apoštolská Tradice Církve. Nazývá se tak proto, že se vzešla ze svědectví apoštolů a společenství učedníků v prvních dobách, pod vedením Ducha svatého byla předána ve spisech Nového zákona a ve svátostném životě, v životě víry a na ni – na tuto Tradici, která je celou, stále aktuální realitou Ježíšova daru

– se Církev neustále odvolává jako na svůj základ a svou normu skrze nepřerušenou posloupnost apoštolského ministeria.

Ježíš ještě za svého historického života omezoval své poslání na dům Izraelův, ale dal pochopit, že dar není určen jen Izraelskému národu, nýbrž celému světu a všem věkům. Zmrtvýchvstalý pak výslovně svěruje apoštolům (srv. *Lk 6,13*) úkol získat za učedníky všechny národy a ujistil je svou přítomností a pomocí až do konce časů (srv. *Mt 28,19s*).

Univerzalismus spásy pak navíc vyžaduje, aby se památka spásy slavila v dějinách bez přerušení až do slavného Kristova návratu (srv. *1Kor 11,26*). Kdo prostřednictvím služby apoštolů – eschatologických představitelů Izraele (srv. *Mt 19,28s*) – a skrze celý život lidu nové smlouvy uskuteční spásnou přítomnost Pána Ježíše? Odpověď je jasná: Duch svatý. Skutky apoštolů – v návaznosti na Lukášovo evangelium – živě předkládají vzájemné prolínání Ducha svatého, Kristových vyslanců a komunitou, kterou shromáždili. Díky působení Parakléta (Utěšitele) mohou apoštolové a jejich nástupci uskutečňovat v čase poslání, jež dostali od Zmrtvýchvstalého: „Vy jste toho svědky. A já vám pošlu toho, kterého mi slíbil Otec...“ (*Lk 24,48s*). „Budete obdařeni silou Ducha svatého, který na vás sestoupí a budete mými svědky v Jeruzalémě, v celém Judsku i Samařsku, až na konec světa“ (*Skt 1,8*). Tento příslib, zpočátku neuvěřitelný, se naplnil už v dobách apoštolů: „My jsme svědky těchto událostí; stejně i Duch svatý, kterého Bůh dal těm, kdo ho poslouchají“ (*Skt 5,32*).

Je to tedy sám Duch svatý, který prostřednictvím vkládání rukou a modlitby apoštolů, posvěcuje a posílá nové misionáře Evangelia (tak např. ve *Skt 13,3* a *1Tim 4,14*). Je zajímavé, že zatímco se na některých místech říká, že Pavel ustanovil v Církvi kněze (srv. *Skt 14,23*), jinde se tvrdí, že je to Duch svatý, kdo ustanovuje pastýře stáde (srv. *Skt 20,28*). Působení Ducha svatého i činnost Pavlova se tak hluboce prolínají. Ve chvílích slavnostních rozhodnutí pro život Církve je přítomen Duch svatý, aby ji vedl. Tato vůdčí přítomnost Ducha svatého se zvláště pocítovala při koncilu v Jeruzalémě, v jehož závěrečných slovech zaznívá výrok: „Rozhodl Duch svatý a my...“ (*Skt 15,28*); Církev roste a kráčí „v bázi Boží, plná útěchy Ducha svatého“ (*Skt 9,31*). Tato stálá aktualizace činné přítomnosti Pána Ježíše v jeho lidu, působením Ducha svatého a vyjádřena v Církvi prostřednictvím apoštolské služby a bratrského společenství, je tím, co se v teologickém významu chápe výrazem Tradice: není pouze hmotným předáváním toho, co bylo na počátku dáno apoštolům, nýbrž účinnou přítomností Pána Ježíše, ukřižovaného a zmrtvýchvstalého, jenž v Duchu provází a vede komunitu, kterou shromáždil. Tradice je společenstvím věřících kolem právoplatných pastýřů v toku dějin, společenstvím, jež živí Duch svatý a zajišťuje spojení mezi zkušeností apoštolské víry, prožívané v počáteční komunitě apoštolů, a současnou zkušeností Krista v jeho Církvi. Jinými slovy, Tradice je

organickým pokračováním Církve, svatého chrámu Boha Otce, vybudovaného na apoštolských základech a drženého pohromadě úhelným kamenem, Kristem, prostřednictvím oživujícího působení Ducha: „Proto už nejste cizinci a přistěhovalci, ale spoluobčané ostatních křesťanů a členové Boží rodiny. Jste jako budova, jejími základy jsou apoštolové a proroci a Kristus je nárožní kámen. V něm je celá stavba a vyrůstá ve svatý chrám v Pánu, v něm jste i vy budováni působením Ducha v Boží příbytek“ (Ef 2,19-22). Díky Tradici, zaručené ministériem apoštolů a jejich nástupců se k mužům a ženám všech dob dostává živá voda, co vytryskla s Kristova boku a jeho spásonosná krev. Tradice je tak trvalou přítomností Spasitele, který nám jde vstříc, aby nás vykoupil a prostřednictvím služby své Církve v Duchu posvětil, k slávě Otce.

Závěrem tedy můžeme v souhrnu říct, že Tradice není předáváním věcí či slov, sbírkou

mrtvých věcí. Tradice je živým proudem, který nás spojuje s počátky, živým proudem, v němž jsou počátky stále přítomné. Velkým proudem, který nás unáší k přístavu věčnosti. A protože je tomu tak, v tomto živém proudu se stále znovu uskutečňuje Pánovo slovo, které jsme z úst lektora slyšeli na začátku: „Hle, já jsem s vámi po všechny dny až do konce světa“ (Mt 28,20).

V závěru generální audience Svatý Otec připomněl, že před dvaceti lety, 26. dubna 1986, došlo k výbuchu čtvrtého reaktoru jaderné elektrárny v Černobylu (Ukrajina), nejzávažnějšímu průmyslovému a ekologickému incidentu v dějinách. Černobylská exploze způsobila radioaktivní déšť, který se rozšířil po celém území bývalého Sovětského svazu, do východní Evropy, Skandinávie, Anglie a východ Spojených států. Nevratné škody na prostředí, nádory, genetické mutace a deformace a vysoký počet úmrtí – to vše je důsledek ničivých účinků radioaktivity.

„Právě na dnešek připadá dvacáté výročí tragického incidentu, k němuž došlo v jaderné elektrárně Černobyl. V této souvislosti pocítuji potřebu vyjádřit hluboké ocenění všem rodinám, asociacím, administrativním úřadům a křesťanským komunitám, které v průběhu těchto let poskytly pohostinství a péči dospělým a zvláště dětem, postiženým důsledky této bolestné události.

Zatímco se znovu modlíme za oběti pohromy tak širokého dosahu a za ty, kdo na svém těle nesou její znaky, prosíme Pána o světlo pro ty, kdo jsou odpovědní za osud lidstva, aby se svorně zasazovali o využití energie pro mírové účely, s respektem k požadavkům člověka i přírody.“

„Těm, kdo zachránili svět“
Památník požárníkům v Černobylu

FA' CHE DIVENTIAMO TESTIMONI DELLA TUA RISURREZIONE

(homílie J. Excellence Mons. Giovanni Coppy, apoštolského nuncia a čestného občana Drysic před nešporami slavnosti Zmrtvýchvstání Páně, 16. dubna 2006 v bazilice sv. Petra v Římě)

Pascha je „velká noc“, jak se nazývá v mnoha slovanských jazycích. Pascha je „velkým dnem“, jak jej označoval Tertulián ve 2.-3. století: po pokáních a postech doby postní se vrací radost nad největší událostí dějin. A Pascha je velkolepá u svatého Petra: po obřadech Svatého týdne tu Svatý Otec slavil této noci velikonoční vigílii, „matku všech bdění“, jak říkal sv. Augustin a dnes dopoledne sestoupil před baziliku, aby slavil mši svatou a

pronesl své poselství a přání *Urbi et Orbi*. A nyní jsme my z kapituly a vatikánského kléru vešli před nešporami v procesí do baziliky, abychom prosili Pannu Marii, „Královnu nebes“, a sv. Petra, k jehož hrobu se odebereme ještě během *Magnificat*, abychom se s nimi mohli radovat: vždyť Maria a Petr jsou prvními, komu se Zmrtvýchvstalý zjevil.

Jsou velikonoce! Ve starobylém hymnu byzantské liturgie jsou shrnuty motivy této velikosti: „Dnes se nám ukázala velká Pascha, svatá Pascha, nová Pascha, Pascha mystická, Pascha, která nám dává Kristovu svobodu, Pascha, co nám otevřela brány ráje, Pascha, jež posvěcuje všechny věřící“. Ano, Pascha je velká. Velká noc, velký den!

Tuto velikost nám ohlásil právě čtený úryvek z *listu Židům*: Kristu „přinesl jednou provždy oběť za hříchy a nyní zasedl po Boží pravici... jedinou obětí totiž přivedl k dokonalosti jednou provždy ty, kterým přinesl posvěcení“ (10,12s). Velikonoce jsou definitivním vítězstvím Krista nad hříchem a smrtí, protože On se za nás obětoval jednou provždy (jak *List* na několika řádcích dvakrát opakuje), a jeho obětí jsme byli posvěceni. Ano, velikonoce nás činí svatými, pod podmínkou, že se necháme uchvátit Kristem, abychom žili jeho evangelium, v lásce k Bohu a bližním. Pokud ne, velikonoce pro nás nejsou ničím. Musíme bojovat, abychom zvítězili nad hříchem a jeho svůdnými klamy, jak jsme se zavázali minulé noci, když jsme obnovili své křestní sliby. Vstal-li Kristus, musíme i my povstat k novému životu. Aby se nám dostalo onoho pokoje, který Ježíš dává téhož velikonočního večera ve večeraďle, jak nyní budeme zpívat k *Magnificat*.

Proto jsou velikonoce velké. Kristus nás miloval až do krajnosti, ustanovil svátost eucharistie a zanechal nám ji jako největší dar svého Zmrtvýchvstání. V jedné homílii z roku 1981, tehdejší mnichovský arcibiskup Joseph Ratzinger, řekl: „Církev je novým městem ... a jeho hradby jsou stvrzeny krví pravého beránka, Ježíše Krista, to znamená láskou, která jde až do krajnosti a bez konce. Tato láska je pravou silou proti chaosu, je silou tvůrčí, která stále znovu zakládá svět, která znovu zakládá národy a rodiny, a tak nám dává *šalom*, prostor pokoje, v němž můžeme žít jedni s druhými, jedni pro druhé... Zakoušíme, že peníze, technika a organizační schopnost samy chaos potřit nedokáží... To dokáže jen nová rodina, kterou pro nás Pán vytvořil ... Potřebujeme rovněž být národem a zde v Evropě se potřebujeme znovu vrátit ke svým duchovním kořenům, nechceme-li skončit v sebezničení“.

Drazí bratři a sestry. Velká je noc, velký je den Vzkříšení s aleluja, jež stále znova zní. Kristus nás vykoupil, smířil s Otcem v ohni Ducha. Odpovězme. Věřme. A znovu se s papežem modleme těmito slovy: „Dej, ať dokážeme nést tuto radostnou naději světu. **Dej, ať se staneme svědky tvého zmrtvýchvstání**“. Takto budou i naše velikonoce skutečně dobrými a vnitřně nás promění. To vám ze srdce přeji.

POŘAD BOHOSLUŽEB: 29. dubna – 7. května 2006

DEN	LITURGIE	FARNOST	ÚMYSL MŠE SV.
SOBOTA 29. dubna	SVÁTEK – SV. KATEŘINA SIENSKÁ, PANNA A UČIT. C., PATRONKA EVROPY	PODIVICE 18.00	za živou a zemřelou rodinu ŠÉNOVU a DRAGONOVU
NEDELE 30. dubna	3. NEDELE VELIKONOČNÍ	PUSTIMĚŘ 8.00	za + Vojtěcha VEJMOLU a rodiče z obou stran
		DRYSICE 9.30	za + Jana KLUDÁKA, manžel- ku., dvoje rodiče a sourozence
PONDĚLÍ 1. května	PONDĚLÍ PO 3. NEDELI VELIK. SV. JOSEF, DĚLNÍK	PUSTIMĚŘ 18.00	za Boží pomoc a ochranu Panny Marie při studiích
ÚTERÝ 2. května	SV. ATANÁZIUS, BISKUP A UČITEL CÍRKVE	PODIVICE 8.00	na poděkování za dar zdraví a další Boží požehnání pro rodinu na přímělu P. Marie
STŘEDA 3. května	SV. FILIP A JAKUB, APOŠTOLOVÉ - SVÁTEK	DRYSICE 18.00	na poděkování za dar zdraví pro celou rodinu s prosbou o další Boží pomoc
ČTVRTEK 4. května	ČTVRTEK PO 3. NEDELI VELIKONOČNÍ	PUSTIMĚŘ 18.00	za + Karličku POŘÍZKOVOU a dar zdraví pro živou rodinu
PÁTEK 5. května	PÁTEK PO 3. NEDELI VELIKONOČNÍ	DRYSICE 8.00	za + Ludmilu PŘIKRYLOVOU a manžela
	PRVNÍ PÁTEK V MĚSÍCI	PUSTIMĚŘ 18.00	za + Františka PITNERA, manželku a syna
SOBOTA 6. května	SV. JAN SARKANDER, KNĚZ A MUČEDNÍK		
NEDELE 7. května	4. NEDELE VELIKONOČNÍ DEN ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA PRAVIDELNÁ MĚSÍČNÍ SBÍRKA	PUSTIMĚŘ 8.00	za + rod. VŠETULOVU, ZBOŘILOVU a Boží ochranu pro živou rodinu
		DRYSICE 9.30	za členy hasič. sborů 5. okrsku a farníky padlé ve svět. válkách
		PODIVICE 11.00	za + Bernardu POSPÍŠILOVOU a manžela

MÁJOVÉ POBOŽNOSTI V PODIVICÍCH

1., 3., 5., 7., 10., 12., 14., 17., 19., 21., 24., 26., 28. a 31. května v 18.30h.

ÚMYSLY APOŠTOLÁTU MODLITBY NA MĚSÍC DUBEN 2006

1. Aby ve všech národech byla respektována osobní, sociální a politická práva žen.
2. Aby církev v Číně mohla v klidu a plné svobodě konat své evangelizační poslání.
3. Aby světlo velikonočního tajemství orientovalo události našeho života.
4. Aby Panna Maria, která spolu s Kristem zvítězila nad hříchem a smrtí, pomáhala i nám,
- kteří jsme byli spolu s Kristem vzkříšeni, - hledat nejprve Boží království a jeho
spravedlnost, myslet na to, co pochází shůry a ne na to, co je na zemi.

FARNÍ INFORMÁTOR, XII. ročník, týdeník farností PUSTIMĚŘ, DRYSICE, PODIVICE (zázn. 517356351, mobil: 723593106, josef.benicek@tiscali.cz). Vychází každou neděli díky Božímu požehnání, mému namáhání a vašemu finančnímu přispívání. Na mě pamatujte v modlitbě a na svůj příspěvek u pokladny v kostele – „Příspěvky na Farní Informátor“ označené (resp. na účet farnosti u ČS a.s., Vyškov, č.ú.: 1560129309/0800), neb bez toho, jak každý nepochybně ví, by letošní ročník mohl být i poslední. Tisk: MORAVIATISK spol s r.o.; tisk 1ks=10,- Kč. Ve formátu pdf na www.pustimer.cz.

MODLITBA ZA OBDRŽENÍ MILOSTI NA PŘÍMLUVU BOŽÍHO SLUŽEBNÍKA PAPEŽE JANA PAVLA II.

**Ó Nejsvětější Trojice,
děkujeme ti, žes církvi darovala papeže Jana Pavla II. a dala v něm zazářit
něžnosti svého otcovství, slávě Kristova kříže a jasu Ducha lásky.
Svou bezmeznou důvěrou v tvé nekonečné milosrdenství
a v mateřskou přímluvu Panny Marie
nám zosobnil obraz Ježíše, Dobrého Pastýře
a ukázal nám tak svatost jako vysoké měřítko řádného křesťanského života,
jako cestu k dosažení věčného společenství s tebou.
Na jeho přímluvu nám podle své vůle
uděl milost(vložit svou prosbu o uzdravení duše či těla), o kterou vroucně prosíme,
v naději, že bude brzy přiřazen k počtu tvých svatých.
Amen.**

S církevním schválením
Kardinál CAMILLO RUINI
Generální vikář Jeho Svatosti pro Římskou diecézi

HRADIŠŤAN

s Jiřím Pavlicou

V PUSTIMĚŘI

VELIKONOČNÍ KONCERT CIMBÁLOVÉ MUZIKY

NEDĚLE 30. DUBNA 2006 V 16.00 hodin
CHRÁM SV. BENEDIKTA V PUSTIMĚŘI

U PŘÍLEŽITOSTI VÝROČÍ JEHO POSVĚCENÍ

Sanctuarium hoc et Altare majus s. Benedicto Abb. Conf. dedicatum occasione sacrae Visitationis Generalis die 27. Aprilis 1902
consecravit THEODORUS Princeps - Archiepiscopus Olomucensis